

ПРОБЛЕМИ В КАРПАТСЬКОМУ БІОСФЕРНОМУ ЗАПОВІДНИКУ, ЧЕРЕЗ НЕУЗГОДЖЕНІСТЬ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО СПЛАТИ ЗЕМЕЛЬНОГО ПОДАТКУ, ПОТРЕБУЮТЬ ТЕРМІНОВОГО ВИРІШЕННЯ

Карпатський біосферний заповідник є бюджетною, неприбутковою, природоохоронною, науково-дослідною установою міжнародного значення, яка віднесена до сфери управління Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Заповідник, маючи у постійному користуванні земельні ділянки (цільове призначення – землі природно-заповідного фонду, код 04.01 «для збереження та використання біосферних заповідників») в межах та за межами населених пунктів, загальною площею понад 32 тис. га, відповідно до ст. 270 ПК України, є платником земельного податку до місцевих бюджетів.

За період з 2019 по 2023 рік установою сплачено, до семи бюджетів територіальних громад Рахівського, Тячівського та Хустського районів, понад 200 млн. гривень земельного податку, що стало вагомим внеском природоохоронної установи в розвиток та належне функціонування громад, які формують територію сталого розвитку Карпатського біосферного резервату. В свою чергу, це також дало потужний поштовх для розвитку біосферного резервату, з прицілом на співпрацю у збереженні довкілля та сталий розвиток місцевих громад.

Проблеми зі сплати земельного податку в заповіднику почалися з 2022 року, спочатку через несвоєчасне подання попереднім керівництвом податкових декларацій з плати за землю та відповідного бюджетного запиту, а в подальшому через недофінансування заповідника пов'язаного з пріоритетним спрямуванням бюджетних коштів на оборонні потреби та надмірним податковим навантаженням на заповідник яке є, в першу чергу, наслідком встановлення максимальних ставок земельного податку місцевими радами (5% від нормативної грошової оцінки земель).

Таким чином, станом на початок 2023 року сформувався податковий борг заповідника до місцевих бюджетів на суму понад **15 млн. гривень**, а на початок 2024 року ця сума зросла до понад **40 млн. гривень**.

У 2024 році на сплату земельного податку заповіднику, при потребі **69 241 574 гривень**, виділено **58 644900 гривень**, що становить лише **85** відсотків від потреби.

У разі недовиділення додатково коштів, податковий борг заповідника по земельному податку на початок 2025 року може зрости уже до понад **50 млн. грн.**

І це не кінцева сума, оскільки насправді податковий борг буде значно більший адже Державна податкова служба за останній період уже нарахувала заповіднику понад **2,2 млн. грн.** штрафних санкцій за несвоєчасну сплату земельного податку і накладення таких штрафів гарантовано буде зростати у геометричній прогресії через недофінансування таких видатків заповідника з державного бюджету.

Слід зазначити, що сьогодні установи ПЗФ подають до Мінддокілля України бюджетні запити щодо виділення з державного бюджету фінансування на сплату земельного податку на 2025 рік.

За попередніми розрахунками, відповідно до прийнятих рішень місцевими радами на 2025 рік (без врахування сум індексації нормативно грошової оцінки

земельних ділянок за 2024 рік), заповідник повинен буде сплатити у наступному році близько **85 млн. гривень** земельного податку. А з врахуванням території, яка додатково передається заповіднику в постійне користування площею понад **25 тис. га** сума земельного податку на 2025 рік може збільшитися до понад **130 млн. грн.**

Також, різне трактування законодавства з питань сплати земельного податку Держаудитслужбою, Державною податковою службою України (ДПС) та Держгеокадастром призвело до того, що спочатку Держаудислужба, перевіряючи заповідник, надала висновок про переплату заповідником земельного податку місцевим бюджетам за період 2019-2023 рр. на понад **60 млн. гривень**, далі ДПС під час проведення перевірки за аналогічний період переплати не виявила, але надала висновок про ненарахування заповідником індексації вартості земельного податку на суму понад **6 млн. гривень**, хоча Держгеокадастр раніше, на запит заповідника надав роз'яснення про те, що земельні ділянки за межами населених пунктів, НГО яких не проведено індексувати не потрібно.

Незважаючи на те, що заповідником оскаржено податкові вимоги в судовому порядку, на вимогу ДПС нараховані суми індексації зі штрафними санкціями, по мірі надходження коштів з державного бюджету та першочерговості платежів, заповідником сплачені.

Однак за ненарахування та несвоєчасну сплату сум індексації ДБР порушило кримінальну справу та оголосило підозру директору та головному бухгалтеру установи за ч.2 ст.28, ч.2 ст.364 КК України та висунуло обвинувачення в умисному використанні службового становища всупереч інтересам служби та з метою одержання неправомірної вигоди для юридичної особи, що спричинило тяжкі наслідки.

Слід зауважити, що адміністрація заповідника не мала і не могла мати наміру та умислу ухилитися від сплати земельного податку і не нараховувала індексацію земель за 2022-2023 рр. лише через те, що запитувала та керувалась відповідними роз'ясненнями Держгеокадастру України, з яких вбачалося, що у 2022-2023 рр. до земель природно-заповідного фонду, розташованих за межами населених пунктів, нормативну грошову оцінку яких не проведено, застосовується коефіцієнт індексації 1,0.

В подальшому, на запит Міндовкілля до ДПС України щодо законності нарахування індексації земель у 2022-2023 рр, ДПС надало відповідь про необхідність нарахування сум індексації і таку позицію ДПС України підтримало Міністерство фінансів України.

За таких обставин правильність і законність дій керівництва заповідника може бути встановлено тільки в судовому порядку.

Крім того, згідно підпунктів 282.1.4 та 282.1 статті 282 Податкового кодексу України, заповідник заклад науки, що повністю утримується за рахунок коштів державного бюджету, мав би бути звільнений від сплати земельного податку, однак надаючи заповіднику податкову консультацію ДПС надала висновок про те, що зазначеною пільгою заповідник скористатися не може хоч і визнала, що заповідник є науковою установою.

Для з'ясування законності такого висновку заповідник оскаржив податкову консультацію в судовому порядку, однак на даний час справа дана судом ще не розглянута.

Керівництво заповідника усвідомлює, що причиною недовиконання обов'язку по сплаті земельного податку на користь бюджетів місцевих рад є воєнний стан та потреба держави перенаправити значну частину коштів державного бюджету на потреби ЗСУ та оборонні потреби та розуміє, що це має наслідок недовиконання показників сформованих бюджетів місцевими радами.

Поряд з цим ситуація, що склалася із зростанням податкового багатомільйонного боргу ставить заповідник в надзвичайно критичну ситуацію. Якщо найближчим часом не врегулювати питання щодо погашення податкового боргу зі сплати земельного податку, не знизити надмірне податкове навантаження на біосферний заповідник, це може призвести до постановки питання про банкрутство установи, зупинки його функціонування та неможливості виконання заповідником основної функції: збереження унікальних природних комплексів світового значення для майбутніх поколінь.

А поки питання правильності сплати земельного податку заповідником перебуває на розгляді в судах, за відсутності додаткових коштів, податковий борг зі сплати земельного податку продовжує зростати, що створює дуже складну ситуацію для подальшого належного функціонування заповідника та може призвести до повного колапсу установи міжнародного значення.

Разом з цим, в межах виділених коштів заповідник станом на серпень 2024 року не має можливості сплачувати земельний податок за 2024 рік, оскільки на вимогу ДПС першочергово сплачує суми боргу зі сплати земельного податку, який утворився за попередній податковий період.

Так, за січень-серпень 2024 року Карпатський біосферний заповідник сплатив до місцевих бюджетів семи місцевих громад **39 111 576,30** гривень земельного податку.

Найбільше сплачено до Нересницької сільської ради – **12 844 613,5** гривень, далі за сумою зменшення до Богданської сільської ради – **11 799 828,8** гривень, Ясінянської селищної ради – **6 278 398,0** гривень, Рахівської міської ради – **4 190 273,5** гривень, Углянської сільської ради – **2 538 901,3** гривень, Великобичківської селищної ради – **1 2453 15,5** гривень та Хустської міської ради – **214 245,9** гривень.

Вважаємо, що єдиним виходом із цієї складної ситуації для заповідника є:

- невідкладне виділення із загального фонду державного бюджету коштів на повне погашення податкового боргу заповідником по сплаті земельного податку до місцевих бюджетів, з врахуванням штрафних санкцій;

- вирішення питання подальшої сплати земельного податку на законодавчому рівні шляхом зменшення надмірного податкового навантаження на установи ПЗФ, в т.ч. і на КБЗ (Міндовкіллям України підготовлено законопроект № 10198 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування земель природно-заповідного фонду земельним податком», який поданий Кабінетом Міністрів України на розгляд Верховної Ради України);

- зменшення ставок земельного податку місцевими радами або застосування для КБЗ пільги зі сплати земельного податку, як наукової установи, з одночасним знаходженням механізмів вирішення питання належного фінансування місцевих рад.

Директор Карпатського біосферного заповідника,
заслужений природоохоронець України
Микола РИБАК